

Ks. JAN ZWIĄZEK

KAPITUŁA BAZYLIKI KATEDRALNEJ W CZĘSTOCHOWIE

W pierwszych 25 latach swego istnienia diecezja częstochowska nie posiadała kapituły katedralnej, ani żadnej kapituły kolegiackiej. Rolę i zadania kapituły katedralnej w tym czasie spełniało kolegium konsultorów diecezjalnych. Był to pierwszy organ doradczy przy biskupie w nowej diecezji częstochowskiej. Pod koniec życia biskup Teodor Kubina miał zamiar utworzyć kapitułę katedralną, ale tego zadania nie zdołał już zrealizować. Dopiero dzięki staraniom drugiego biskupa częstochowskiego Zdzisława Golińskiego pap. Pius XII bullą z dnia 5 sierpnia 1951 r. erygował kapitułę katedralną w Częstochowie. Fakt, iż przez wiele lat kolegium konsultorów diecezjalnych spełniało rolę kapituły katedralnej stał się przyczyną, że w tym miejscu także o konsultorach należy podać kilka uwag.

1. KONSULTORZY DIECEZJALNI

Kodeks prawa kanonicznego nakazywał, ażeby w tych diecezjach, w których nie było kapituły katedralnej, zostało utworzone przez biskupa kolegium konsultorów diecezjalnych. Mieli to być kapłani pobożni, dobrych obyczajów, biegli w nauce oraz roztropni (kan. 423—428). Opierając się na tych wskazaniach prawa kościelnego biskup Teodor Kubina powołał kolegium konsultorów. Pierwszych konsultorów mianował biskup Kubina w dniu 22 marca 1926 r., a więc przed upływem okresu 2 miesięcy od chwili rozpoczęcia działalności w diecezji częstochowskiej. Skład konsultorów diecezjalnych został ogłoszony w pierwszym numerze „Wiadomości

Diecezjalnych” przeznaczonym na kwiecień 1926 r., równocześnie z dokumentem ustanawiającym Kurie Diecezjalną i Sąd Biskupi¹. Na stanowisko konsultorów powołał bp Kubina 8 kapłanów — 6 konsultorów pochodziło z dawnej diecezji wrocławskiej, a 2 konsultorów z dawnej diecezji kieleckiej². Należy nadto zaznaczyć, iż mianowani na stanowisko konsultorów kapłani w dawnych diecezjach byli odznaczeni godnościami kościelnymi przez ówczesną władzę diecezjalną. Z chwilą jednakże powstania diecezji częstochowskiej i inkardynowania ich do tej diecezji godności piastowane w dawnych diecezjach straciły swoją ważność, o czym zresztą pisemnie powiadomił kanoników i prałatów dawnej diecezji wrocławskiej biskup wrocławski Stanisław Zdzitowiecki w dniu 21 listopada 1925 r.³

Początkowa liczba 8 konsultorów, w latach późniejszych powiększona została do 12. Przewidziany przez kodeks prawa kanonicznego okres 3-letniej działalności konsultorów był przestrzegany, ale jedynie w tym sensie, że po upływie 3 lat biskup Kubina z reguły przedłużał nominację dotychczasowym kapłanom na następne 3 lata. Praktycznie więc raz mianowany kapłan na konsultora diecezjalnego w początkowym okresie istnienia diecezji pełnił tę funkcję aż do śmierci, a mianowani w późniejszym okresie istnienia diecezji byli konsultorami aż do utworzenia kapituły katedralnej w 1951 r. Najdłużej konsultorem diecezjalnym był ks. Bolesław Wróblewski z Częstochowy.

Do obowiązków konsultorów diecezjalnych należało udzielanie rady biskupowi w sprawowaniu władzy w diecezji. W tym celu bp Kubina zwoływał przeważnie raz w roku konsultorów diecezjalnych i dziekanów, których informował o ważniejszych sprawach w diecezji, a potem zasięgał ich rady. W okresie okupacji hitlerowskiej takie zebrania nie mogły odbywać się. Nadto biskup Kubina zasięgał od konsultorów opinii o kapłanach, którzy mieli otrzymać nominacje na ważniejsze stanowiska w diecezji⁴.

Konsultorami diecezjalnymi w diecezji częstochowskiej byli następujący kapłani:

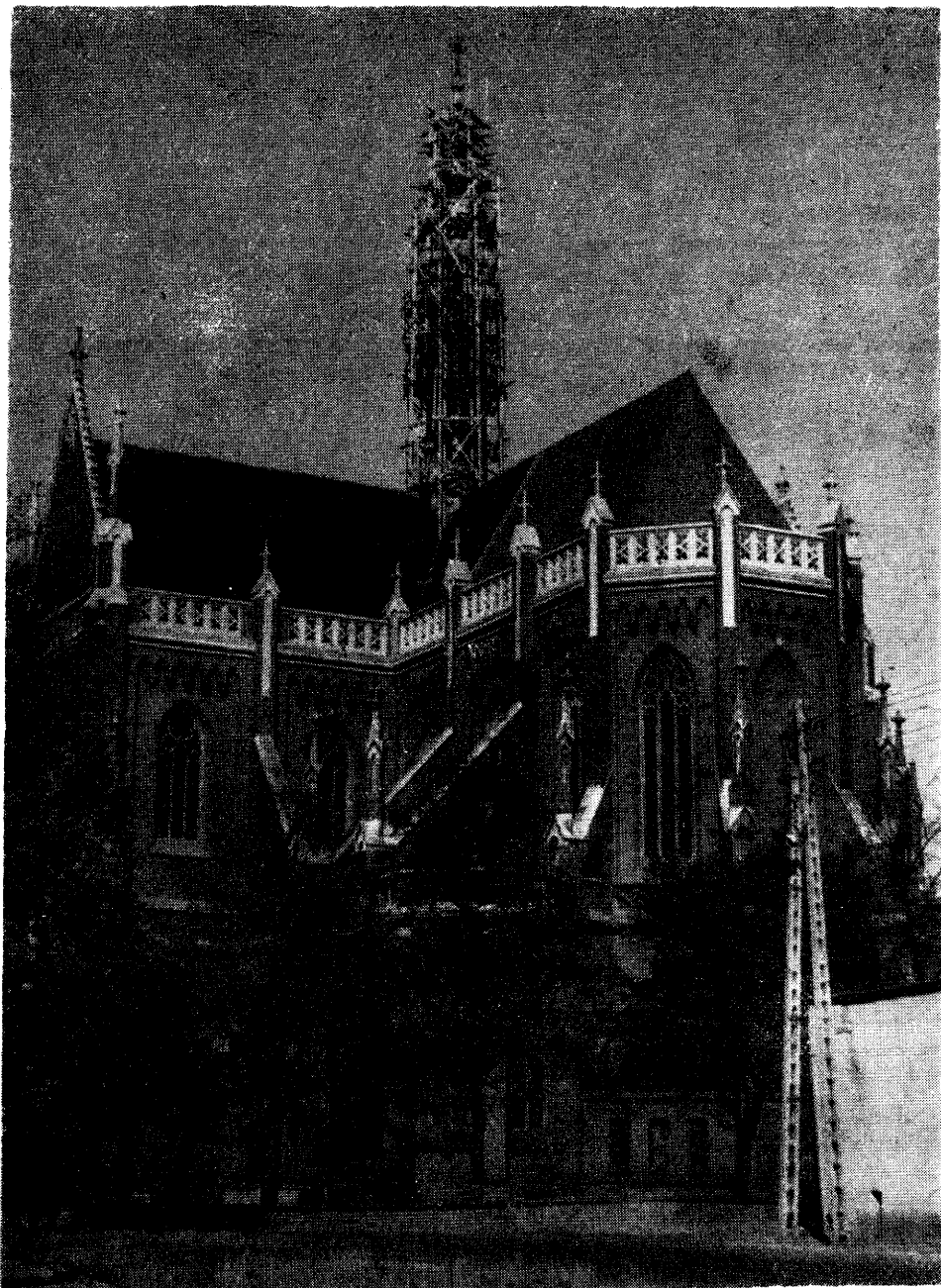
---

¹ *Curia episcopalis et iudicium episcopale*. „Wiadomości Diecezjalne”. R. I :1926 s. 14.

² Z diecezji wrocławskiej pochodzili — ks. Michał Ciesielski, ks. Antoni Grochowski, ks. Franciszek Mirecki, ks. Marian Nassalski, ks. Bolesław Wróblewski i ks. Zygmunt Zawadzki, a z diecezji kieleckiej pochodzili — ks. Wincenty Zamojski i ks. Antoni Zimniak.

³ M. in. Akta personalne ks. M. Ciesielskiego z dn. 21 XI 1925 r., CzAD, sygn. III 22; Akta personalne ks. F. Mireckiego z dn. 21 XI 1925 r., CzAD, sygn. III 129.

⁴ M. in. w sprawie nominacji ks. Alojzego Jatowtta na oficjała Sądu Biskupiego. — AKDCz — akta personalne ks. Alojzego Jatowtta z 1937 r.

Częstochowa. Bazylika katedralna p.w. św. Rodziny zbudowana w latach 1902—1925 wg planów arch. St. Wojciechowskiego z Warszawy staraniem wier-nych i XX: Baranowicza, Waberskiego, M. Fulmana. W stylu neogo-tyckim. Co do wielkości jest trzecią w Polsce. Z racji monumentu i bogatego detalu architektonicznego w roku 1973 została zaliczona do zabytków. Konsekwrowana przez biskupa Kubinę w roku 1950. Bazyliką od 1962 roku. Widok od prezbiterium.

Lp.	Nazwisko i imię	Data nominacji	Stanowisko	Data zakończenia
1	Ciesielski Michał	22 III 1926	prałat, prefekt w Częstochowie	16 VII 1934
2	Czajka Stanisław	7 XI 1944	bp pomocniczy	5 VIII 1951
3	Domarańczyk Jan	20 XI 1947	dziek. siewierski	5 VIII 1951
4	Gacek Władysław	1928 ⁵	kanonik, prob. w Kłobucku	4 IX 1946
5	Gawlikowski Klemens	7 XI 1944	V-ce Dziekan częstochowski	5 VIII 1951
6	Gola Franciszek	12 III 1935	prałat, dziekan będziński	5 VIII 1951
7	Grochowski Antoni	22 III 1926	kanonik, prefekt w Częstochowie	7 XII 1937
8	Imiela Jerzy	7 XI 1944	proboszcz w Sosnowcu	5 VIII 1951
9	Jankowski Marian	7 XI 1944	prałat, proboszcz w Radomsku	5 VIII 1951
10	Ługowski Zdzisław	22 III 1938	wizytator nauczania wiary	31 V 1941
11	Marchewka Antoni	20 XI 1947	dr prawa kan., redaktor „Niedzieli”	5 VIII 1951
12	Mirecki Franciszek	22 III 1926	prałat, wikariusz generalny, proboszcz par. św. Zygmunta w Częstochowie	21 XII 1948
13	Mondry Wojciech	7 XI 1944	proboszcz par. św. Jakuba w Częstochowie, b. redaktor „Niedzieli”	5 VIII 1951
14	Nassalski Marian	22 III 1926	prob. par. św. Barbary w Częstochowie, redaktor „Homiletyki”	11 IX 1941

⁵ W aktach personalnych księży mianowanych w 1928 r. nie ma dekretów nominacyjnych na konsultorów diecezjalnych, ale wymienia tych kapłanów na stanowiskach konsultorów *Schematismus universi cleri dioecesis Częstochoviensis... 1929 s. 13.*

Lp.	Nazwisko i imię	Data nominacji	Stanowisko	Data zakończenia
15	Pruchnicki Józef	11 I 1946	dziekan wieluński, duszpasterz w „Kraju Warty”	5 VIII 1951
16	Przygodzki Wincenty	1928	prałat, dziekan wieluński	10 X 1947
17	Senko Stanisław	27 VII 1929	dziekan siewierski	17 IX 1939
18	Sobczyński Józef	7 XI 1944	dziekan będziński	5 VIII 1951
19	Szymanowski Bolesł.	1928	prałat, dr teologii, proboszcz	26 VII 1935
20	Tomaszewski Jan	7 XI 1944	prałat, prefekt	5 VIII 1951
21	Wróblewski Bolesław	22 III 1926	prałat, proboszcz par. katedralnej	7 VI 1951
22	Zamojski Wincenty	22 VII 1929	prałat, dziekan będziński	19 IX 1930
23	Zawadzki Zygmunt	22 III 1926	dziekan kłobucki	26 IX 1944
24	Zientara Franciszek	1928	prałat, dziekan zawierciański	11 IV 1938
25	Zimniak Antoni	22 III 1926	prałat, wikariusz gener., bp pomocn.	26 I 1943

2. KAPITUŁA BAZYLIKI KATEDRALNEJ

W ostatnim roku działalności w diecezji częstochowskiej bpa Teodora Kubiny było 12 konsultorów. Byli to następujący kapłani: 1. ks. bp Czajka Stanisław, 2. ks. Domarańczyk Jan, 3. ks. Gawlikowski Klemens, 4. ks. Gola Franciszek, 5. ks. Imiela Jerzy, 6. ks. Jankowski Marian, 7. ks. Marchewk Antoni, 8. ks. Mondry Wojciech, 9. ks. Pruchnicki Józef, 10. ks. Sobczyński Józef, 11. ks. Tomaszewski Jan, 12. ks. Wróblewski Bolesław. Byli to już ostatni konsultorzy diecezji.

Bp Zdzisław Goliński podczas wręczania mu bulli nominacyjnej na biskupa częstochowskiego przez Prymasa Polski Stefana Wyszyńskiego w dniu 28 maja 1951 r. został zachęcony przez Prymasa Polski do utworzenia w krótkim czasie kapituły katedralnej. W dniu objęcia diecezji częstochowskiej (17 czerwca 1951 r.) biskup Goliński zapowiedział konsultorom diecezjalnym, że w najbliższym czasie zwróci się z prośbą do Stolicy Apo-

stolskiej o utworzenie kapituły katedralnej. Kontynuowaniem tej zapowiedzi było powołanie komisji, której zadaniem było opracowanie tekstu prośby do Rzymu. W skład tej komisji wchodził — ks. bp Stanisław Czajka, ks. oficjał Alojzy Jatowtt i kanclerz Kurii ks. Stanisław Zimorowicz. Przedstawiony w dniu 29 czerwca t.r. tekst akceptował bp Goliński, a w dniu 25 lipca t.r. został wysłany do Św. Kongregacji Konsystorialnej w Rzymie ⁶.

Biskup Goliński prośbę skierowaną do Stolicy Apostolskiej o erekcję kapituły motywował następującymi racjami:

1. pragnienie biskupa, duchowieństwa i wiernych, aby powiększyć splendor kultu Bożego w diecezji,
2. biskup chciał mieć radę kapłanów, którzy w sprawach przewidzianych przez prawo kościelne służyliby mu radą w zarządzaniu diecezją,
3. jubileusz 25-lecia diecezji był okazją, by ten moment uczcić utworzeniem kapituły katedralnej, składającej się z zasłużonych kapłanów.

W dalszym ciągu petycji sugerował biskup Goliński, iż w nowej kapitule powinno być 4 prałatów (prepozyt, dziekan, scholastyk i kustosz) oraz 8 kanoników. Nadto określił rodzaj stroju i krzyża kanonickiego. Ze względu na fakt, że członkowie kapituły mieszkali w różnych punktach diecezji, biskup prosił o zwolnienie członków kapituły od obowiązku rezydencji przy katedrze i pozwolenie na noszenie stroju chóralnego tylko w bardzo uroczyste święta ⁷.

Uwzględniając powyższą petycję drugiego biskupa częstochowskiego pap. Pius XII nadspodziewanie szybko bullą *Peropportune sane* z dnia 5 sierpnia 1951 r. utworzył kapitułę katedralną w Częstochowie. Miało w niej być 4 prałatów i 8 kanoników; wśród kanoników jeden miał pełnić obowiązki kanonika teologa, a drugi obowiązki penitencjarza. Równocześnie konsultorzy diecezjalni zostali zwolnieni z pełnionych obowiązków ⁸. Dekret św. Kongregacji Konsystorialnej z tego samego dnia (5 VIII 1951 r.) podawał normy wykonania bulli papieskiej, a wykonanie jej powierzył biskupowi Zdzisławowi Golińskiemu ⁹.

Bulla papieska oraz dekret św. Kongregacji Konstystorialnej zostały wysłane z Rzymu w dniu 4 października 1951 r. W sekretariacie Prymasa Polski otrzymał je bp Goliński w dniu 27 października t.r. W dniu 2 listopada t.r. bp Goliński prosił Prymasa Polski o mianowanie 4 prałatów w kapitule częstochowskiej, Prymas Polski dekretem z dn. 3 listopada t.r. upoważnił bpa Golińskiego do mianowania 4 prałatów — prepozytem bpa pomocniczego Stanisława Czajkę, dziekanem ks. Mariana Jankowskiego

⁶ *Protokół wykonania Bulli i Dekretu erekcji Kapituły Katedralnej w Częstochowie*. W: *Statuta Capituli Cathedralis Częstochoviensis*. Częstochowa 1960 s. 9.

⁷ *Petitio pro erectione Capituli*. W: *Statuta Capituli Cathedralis Częstochoviensis*, s. 4—5.

⁸ *Bulla erectionis Capituli*. W: *Statuta Capituli Cathedralis Częstochoviensis*, s. 5.

⁹ *S. Congregatio Consistorialis Częstochoviensis erectionis Capituli Cathedralis*. W: *Statuta Capituli Cathedralis Częstochoviensis*, s. 7.

z Radomska, scholastykiem ks. dra Stanisława Zimorowicza, kanclerza Kurii Diecezjalnej i kustoszem ks. Alojzego Jatowtta, oficjała Sądu Biskupiego.

W dniu 5 listopada t.r. bp Goliński wręczył dekrety nominacyjne wyżej wymienionym prałatom oraz mianował 8 kanoników gremialnych. Nominacje na kanoników otrzymali: 1. ks. Domarańczyk Jan, 2. ks. Gawlikowski Klemens, 3. ks. Godziszewski Antoni, 4. ks. Imiela Jerzy, 5. ks. Marchewka Antoni, 6. ks. Mondry Wojciech, 7. ks. Pruchnicki Józef, 8. ks. Sobczyński Józef. Instalacja prałatów i kanoników odbyła się 10 listopada 1951 r.¹⁰.

Większość prałatów i kanoników kapituły katedralnej dawniej pełniło obowiązki konsultorów diecezjalnych. Jedynie trzech członków kapituły nie było konsultorami diecezjalnymi (ks. Antoni Godziszewski, ks. Alojzy Jatowtt i ks. Stanisław Zimorowicz). Z konsultorów diecezjalnych do kapituły nie weszli natomiast ks. Franciszek Gola i ks. Jan Tomaszewski (ze względu na stan zdrowia), a ks. Bolesław Wróblewski zmarł przed utworzeniem kapituły katedralnej.

W dniu 22 czerwca 1962 r. pap. Jan XXIII podniósł katedrę częstochowską do godności bazyliki mniejszej. Równocześnie zmianie uległa nazwa dotychczas istniejącej kapituły katedralnej na kapitułę bazyliki katedralnej w Częstochowie.

A oto wykaz prałatów, kanoników gremialnych i kanoników honorowych kapituły częstochowskiej i będącej jej kontynuacją kapituły bazyliki katedralnej w Częstochowie ¹¹.

I. Prałaci

Lp.	Nazwisko i imię	Data urodzenia	Rok święceń	Rok instalacji	Stanowisko w diecezji
1	Czajka Stanisław	13 X 1897	1920	1951	wik. generalny, bp pomocniczy
2	Jankowski Marian	15 VIII 1874	1897	1951	prob. par. św. Lamberta w Radomsku
3	Jatowtt Alojzy	4 VI 1883	1917	1951	oficjał Sądu Biskupiego
4	Karlik Władysław	27 VII 1907	1931	1966	Kanclerz Kurii Diecezjalnej

¹⁰ *Protokół wykonania Bulli i Dekretu erekcji Kapituły Katedralnej w Częstochowie*. W: Statuta Capituli Cathedralis Częstochoviensis, s. 8—10.

¹¹ Na tym miejscu wyrażam słowa podziękowania ks. kanonikowi drowi Brunonowi Magottowi, sekretarzowi Kapituły Bazyliki Katedralnej w Częstochowie za podanie mi wykazu członków kapituły w latach 1951—1974.

Lp.	Nazwisko i imię	Data urodzenia	Rok święceń	Rok instalacji	Stanowisko w diecezji
5	Musiel Franciszek	14 I 1915	1941	1973	bp pomocniczy, wik. generalny
6	Szwagrzyk Tadeusz	14 XI 1923	1949	1966	bp pomocniczy, wik. generalny
7	Walicki Jan	1 VI 1920	1949	1973	oficjał Sądu Biskupiego
8	Zimorowicz Stanisław	25 IX 1892	1916	1951	kanclerz Kurii Diecezjalnej

II .Kanonicy gremialni

Lp.	Nazwisko i imię	Data urodzenia	Rok święceń	Rok instalacji	Stanowisko w diecezji
1	Chwistecki Józef	7 VII 1907	1933	1966	dziekan, prob. par. katedralnej
2	Domarańczyk Jan	18 XI 1895	1920	1951	dziekan, prob. w Siewierzu
3	Gołąb Władysław	6 X 1917	1942	1970	dziekan, prob. par. św. Zygmunta w Częstochowie
4	Imiela Jerzy	20 IV 1880	1909	1951	prob. par. św. Tomasa w Sosnowcu
5	Karlik Władysław	27 VII 1907	1931	1956	kanclerz Kurii Diecezjalnej
6	Lubas Kazimierz	24 II 1915	1940	1974	dziekan, prob. par. św. Lamberta w Radomsku
7	Magott Brunon	20 VII 1907	1931	1956	dziekan, prob. w Wieruszowie
8	Marchewka Antoni	31 XII 1890	1918	1951	redaktor „Niedzieli”
9	Mondry Wojciech	3 XII 1887	1911	1951	prob. par. św. Jakuba w Częstochowie, dziekan

Lp.	Nazwisko i imię	Data urodzenia	Rok święceń	Rok instalacji	Stanowisko w diecezji
10	Musiel Franciszek	14 I 1915	1941	1966	wik. generalny, bp pomocniczy
11	Ojrzyński Tadeusz	17 X 1913	1938	1973	dziekan, prob. par. św. Jakuba w Częstochowie
12	Pruchnicki Józef	16 II 1894	1917	1951	dziekan, prob. w Wieluniu
13	Skrzypiec Adam	5 I 1916	1939	1974	rektor Seminarium Duchownego
14	Sobczyński Józef	28 VII 1889	1912	1951	prob. w Czeladzi, dziekan będziński
15	Szwagrzyk Tadeusz	14 XI 1923	1949	1965	bp pomocniczy, wik. gener.
16	Walicki Jan	1 VI 1920	1949	1967	oficjał Sądu Biskupiego

III. Kanonicy honorowi

Lp.	Nazwisko i imię	Data urodzenia	Rok święceń	Rok instalacji	Stanowisko w diecezji
1	Banaszkiewicz Edward	23 I 1907	1931	1955	prob. par. MB Niep. Pocz. w Sosnowcu
2	Chwistecki Józef	7 VII 1907	1933	1951	prob. par. katedralnej
3	Dróżdź Czesław	16 IX 1904	1926	1951	dziekan, prob. par. Wniebowz. NMP w Sosnowcu
4	Gołąb Władysław	6 X 1917	1942	1958	kierownik Wydz. Duszpast. Kurii Diecezjalnej
5	Janyszek Zenon	17 XII 1929	1955	1973	V-ce kanclerz Kurii Diecezjalnej
6	Kasprzak Władysław	7 IX 1909	1936	1960	V-ce Rektor Seminarium Duchownego

Lp.	Nazwisko i imię	Data urodzenia	Rok święceń	Rok instalacji	Stanowisko w diecezji
7	Kłódkowski Wincenty	14 I 1890	1913	1951	dziekan kłobucki, prob. w Miedźnie
8	Kochanowski Wincen.	27 IV 1922	1949	1966	wik. par. św. Zygmunta w Częstochowie
9	Konieczka Władysław	24 IV 1911	1945	1966	prof. Seminarium Duchownego
10	Mietliński Antoni	1 X 1887	1913	1951	prob. par. św. Rocha w Częstochowie
11	Niedźwiedzki Stefan	18 VIII 1886	1910	1956	notariusz Kurii Diecezjalnej
12	Nowak Julian	16 II 1914	1938	1956	Rektor Seminarium
13	Czrzyński Tadeusz	17 X 1913	1938	1960	dziekan, adm. par. św. Jakuba w Częstochowie
14	Paras Stanisław	20 VIII 1906	1932	1951	dr filozofii, wik. adiutor w Strzemieszycach
15	Patykiewicz Walenty	11 II 1903	1929	1953	dr teologii, archiwariusz
16	Rabsztyn Ignacy			1967	duszpasterz Polaków w Ludwigsburgu (RFN)
17	Secomski Kazimierz	27 II 1875	1902	1951	dziekan, prob. w Bąkowej Górze
18	Stasiński Leon	11 III 1903	1929	1956	prob. par. św. Antoniego w Częstochowie
19	Warzybok Ludwik	27 I 1921	1948	1973	wizytator nauczania wiary
20	Zawadzki Mieczysław	21 I 1894	1916	1951	wicedziekan, prob. par. św. Trójcy w Będzinie